

PÉCSI GYÖRGYI (1958) Budapest

PÉCSI GYÖRGYI

Körülbelül négyezer

Megyünk a kaszálóra, kisebbik bátyámmal ebédet viszünk apánknak a meszsi rétre, cekkerben, konyharuhával körbetekert edényben forró tejfölös krumplilevest, túrós mácsikot, lekváros buktát, messziről kiabálunk, *megjöttünk*, még végigvágja a rendet, aztán ledől közénk az öreg diófa alá. Izzadt az inge, nagyon jó apuszaga van, kanalazza a levest, lessük, hagy-e az edény alján, hagy, nekiesünk, befaljuk. Még meg kell töltenünk a csöcskorsót az erdőszéli forrásból, üresen én viszem, nem merem megmeríteni, nem is bírom, a félrehajtott sás közül kicsi békák szaltóznak a fölbugyogó vízbe. Mindenféle madarak sippognak, vijjognak, trilláznak, kopácsolnak körülünk, még nem tudom a nevüket, de ráismerek hangjukra, röptükre, fészükre, szokásaikra.

Nevüket anyámtól tanulom, mindent ismer és néven nevez: kánya, héja, ölyv, fogoly, fácán, fürj, bíbic, kakukk, bagoly, búbosbanka, barázdabillegető, ökörszem, harkály, fülemüle, rigó, cinege, gébics, veréb, pinty, sarlós fecske, füstifecske, seregély, holló, vonuló darvak, vadludak, récék. A vadvirágokat, nővényeket is tőle: kutyatej, boglárka, kankalin, katáng, vassfű, páfrány, buzogány, nád, sás, tikhúr, mécsvirág, vérehulló fecskefű, kamillavirág, margitvirág, pipacs, búzavirág, borbálfű, vadrepce, rezed, varjúháj, gólyahír, szarvaskerep, bükköny, békalencse, kutyatej, papsajt, iszalag, bojtortján, csalán, szurokfű, ökörfarok, kakastaréj, lapulevél, üröm, bojtortján, aszat, kákics, kikerics.

Gombát csak párat ismer, de minek is többet. A telek végén, a legelőn, az akácosban meg a téeszistállók melletti ligetes nyárfásban, nyári eső után, vöröfényes napsütésben tyúkgomba; mindig ugyanott nőnek nagy bokrokban, mégis inkább szag után keressük. A hegyi erdőbe családostul megyünk, a kaszáló végén, a kaptatón róka-gomba, a második erdei utat átvágva vargánya, szag után keressük azt is, botocskákkal turkáljuk az avart, aztán tovább, traktorcsapásokban meggyült sárban vaddisznók nyoma, *hajnalban itt fürödhetek*, végre elérjük a nagy tisztást, igazi dagonyázó paradicsom, itt dörgölöztek a sárfalhoz, itt hagyták körmük nyomát, szőrüket, még a közelben lehetnek, zajongunk, félünk is meg nem is, a tisztás körül kék hátú, lila hátú galambica, meg amit csak papa eszik, keserűgomba. Messzebb, az Avas erdőbe papa egyedül gombászik, ha lehet, vele megyek, *ne gyere, csak akadém vagy*, de megyek, valami titokzatos erő vonz, magának való vénember, nem beszél, néha megkérdezem, fél-e, *nem félek, mitől félnék, állattól nem félek, ember meg nem jár erre*, mélyen bent járunk, kérdezem, eltévedünk-e, *nem tévedünk el, nappal a Nap, éjjel meg a csillagok megmutatják az utat*. Mindent fölcsedsz, szerinte minden gomba ehető, csak le kell forrázni, de otthon mama nagyobb részét mégis kidobja.

Virradatkor szekerezünk, papával, mamával, messzi erdei tisztáson, a bükkerdőn is túl, a Békástónál kaptak valami hitvány kis kaszálnivalót. Rossz nagykabátok a szekér fenekében, azokon bóbiskolok, hűvös, valószerűtlen tiszta hajnal, tömény erdőszagú az út, a fák lombjai fölénk hajolnak, szarvascsorda szökken át előttünk, vadnyulak, rókák iszkolnak, vaddisznó horkantása hallik. A marhák előtt kell állnom, míg kaszálnak, rakodnak, lélektani a jelenlétem, lélektani kezemben az ostor, zöld ágakkal a bögölyöket csapkodom a szemük körül, a csánkjuknál, meg ne vaduljanak, ha mégis, azonnal félre

kell ugranom, fussanak, papa majd nagy káromkodással visszatéríti őket, meg amúgy is megállnak egyszer.

Szeretek hosszú szekérutakra menni mamáékkal, hegyi horgosokon lefölnél, rekettyés, csicskenye, kökény, mogoró, kecskerágító, bodza, meg ezerféle sűrű bokrok közé beszorult földutakon, csalánok, vadfű, lapulevél benőtte csapásokon pusztuló birtokmaradványukhoz. Mindent elvettek, csak ezt a messzi, rossz kis szőlőt hagyták meg nekik, de van ribiszke, egres, fosóka, málna, uborka, paprika, paradicsom, *zamatossabbak, mint az otthoniak*, apró őszibarack, szilva, meggy, rizling, otelló, noa meg savanyú borszőlő. Szánkózni, csúszkázni is jó itt; szánkót eszkábál, meg, talán nyárfából, sítalpakat is papa, meghajlítja a végüket, mama napokig főzi a mosófazékban, kerül szög bot meg bőrheveder a bakancsra. A lábujjaim is itt fagynak el, nagyobb bátyám ide szökteti a fél utca alulöltözött gyerekét egyik nagy télben.

Mienk volt egy másik, erdők közé szorult gyümölcsös is, elvette a téesz, nem csinál vele semmit, még mi kaszáljuk, a legfinomabb gyümölcsünk itt teremnek. Nyári alma, tüskés körte, árpakörte, vérkörte, birs, savanyú, borizű, rétes, batul meg pogácsa alma, húsvéti rozmaring, cigányalma. Az őszi gyümölcsbetakarítás följazott izgalom, ide is, meg a *rendes, mienk* hegyre is szekérral megyünk, visszük a hosszú létrát, szekérfenekben szalmát. Apu szőttes abroszt köt maga elé, abba szedi a szebbeket, meg ne törjenek – majd a pincében rakjuk el, csomagolópapírral betekert polcokra, a hordók, kádak meg a krumpli fölé –, mi, többiek a hullottat kapkodjuk fűzfavesszőből font kosárba, állatoké lesz, a szilvából meg pálinka. A kosarat is apu köti, zsombort nem, de megjavítja, majd én is megtanulom a kosárkötést, segít nekem kicsi kosárkötő, én meg segítek neki fűzfavesszőt vágni a zombékosban.

A hegyen mindennek erős illata van, minden almának, körtének, szilvának, baracknak, minden gyümölcsnek, minden savanyúnak, édesnek, minden teremtménynek, minden bokornak, bogárnak, vadvirágnak, gyomnövénynek. Erős az illatuk a fáknak, a leveleknek, a kérgeknek, a földnek, a pataknak, a martnak, a poros hegyi utaknak, a horgosoknak, csapásoknak. Nyár végén, ősszel fülledt illatorgia a hegy, pergő méz meg öreg pincék savanykás szaga, otelló, sasza, rizling, zalagyöngye, muskotályos, izabella, delavári, szlanka, a frissen préselt must mindent átható szaga, illata – mintha egyébből sem állna a teremtés, mint szagokból meg illatokból.

•

Fülledt, forró nyár, lópokrócokat teregetünk a pajtában a frissen begyűjtött szénára, föl a létrán, aztán zsupsz, bele, oda lehet, a lucernába nem, annak lepörögne a levele, meg amúgy is keményebb a szára. Papa fönt alszik a hiúban, nyitott szájjal, horkol, a simléderes sapka a szemére húzva, mellette, körülötte hancúrozunk unokatestvéreimmel, nálunk elsőáldoznak, nagybátyám iskolagazgató, felesége tanítónő, ott nem lehet. Göncöket, rossz kabátokat aggatunk magunkra, játszunk a gyónást meg az áldozást.

A rokonoknál kicsit más a ház, a szoba, a konyha illata, a spejz, a kamra szaga, a tyúkhúsleves, a kirántott csirke, az uborkasaláta íze-zamata, a hegy illatorgiaja. Legtöbbször J.-ékkal találkozunk, meg M.-ékkal, J.-ék faluja, anyám szülőfaluja tíz kilométerre esik tőlünk, onnan két kilométerre M.-éké. J.-éknél alszunk, de este még átmegyünk M.-ékhez. Visszafelé bátyáim, unokatestvéreim előreszaladnak, J. bátyja a nyakába vesz, elszenderedek, fejem a fejére nyaklik, nem látok mást, csak a csillagos eget, milliárd fénylő-ragyogó csillagot. Elmondhatatlan béke és nyugalom.

J. bolondja a lónak meg a földnek, a földet már elvették, a lovakat eztán fogják. Táviratoznak, hogy a búcsúra lovas szekérral jönnek, juháj! J. a sze-

kérben állva hajtja a lovakat, nagyúri eleganciával, biger csizma, csizmanadrág, fehér ing, mellény, frissen csutakolt, gyönyörű lovak, nyakukban apró csengettyű, félre minden, hozzák a szénát, abrakot is. (Nekünk nincs lovunk, tartok a lótól, túlságosan nagy, ha majd vezetnem kell, kantárszáron, ekézéskor talán, rezegve figyelem.) Messzipapa hórihorgas, inas, szíjas, szikár, kalapos aggastyán, falubíró volt, nagygazda valamikor, aztán kulák, nem csalódunk, most is azzal kezdi, hogy az unokaseregletnek kiosztja a fagyira meg ringlispilre valót. Egymás hegyén-hátán alszunk, az a legjobb, viháncolunk, lökdösődünk, rémtörténeteket mesélünk boszorkányokról meg szellemekről, nem vesszük észre, mikor alszunk el.

Anyám meg nagymamám egyazon faluból jöttek ide, legalább a régiekről szót értenek, ismerik egymás kiterjedt famíliáit, a közös szülőfalubeli megessetteket, a szerencséseket, a háborús sorsokat, a földeket, a gazdaságokat. Anyámnak, apámnak múltja van meg jövője, mamának, papának csak múltja, nekem meg se múltam, se jövőm, a pillanatban élek.

Mamáék szobája öreg és titokzatos. A lánykorában csináltatott sifonér, a kredenc, a horgolt firhang, a magas, vetett ágyak, ágytakarók, ágyneműk, a monogramos staférungok, a Singer varrógép, az asztalon készenlében tartott cilindres petróleumlámpa, a cseles légyfogó, alul kis cukorhalom, fölötte üvegbúra, papa ingjei, bajszkötője, borotvafenője, mama réklíjei, szoknyái, berliner kendője, zsempere, mind másik világ, mindnek összetéveszthetetlenül más a szaga, illata. Az elfordítható fedelű nagyasztalba rejtve történelemszagú Nagy-Magyarország-térképek, tintaceruzával körberajzoltgatott határok, mit vettek el, tiltott újságkivágások, skatulában megsárgult fényképek, mama lánykori fotója földig érő, kávébarna csináltatott ruhában, esküvői képek, családi képek, regruták, katonák, bérmálások, falusi színjátékok fényképei, tulajdonlapok, mindenféle hivatalos iratok. És itt van papa rejtegetett emléke Pólából, ott volt tűzér sorkatona, egyszer bemérged, bekeretezteti, kirakja az ágya fölé, Ferencz Jóska, Vilmos herceg, Ferdinánd trónörökös fönt karéjban, alatta az én fiatal, délceg, pödrött bajszú nagyapám támasztja a Nagy Berta nevű ágyút. Bekeretezteti, kirakja az ágya fölé, nem volna szabad, valaki megsúgja, ebből még bajunk lehet, apu idegesen legyint, nincs helyen már az esze, amúgy meg nem árt senkinek.

Papa otthon hal meg, végelgyengülésben, már egészen viaszszárga, alig lélegzik, mama virraszt mellette, időnként megnézi, él-e még. Semizli (Przemysl) után négy év hadifogság egy kazahsztáni kolhozban, volt ott egy zsenkája, nem tagadta, hogy gyerek is lett, nem értem, miért nem akart beszélni róluk, annyira-annyira szerettem volna ismerni az unoka-féltestvéreimet, s most, hogy haldoklik, az jár az eszemben, legalább az asszony nevét vagy a faluét megmondhatta volna, mert így se értesíteni, se keresni nem tudjuk.

Mama sokat jár temetni, mindenkit eltemet, rokonait, komáit, jó embereit, testvéreit, én meg mindig vele. A rokonok ássák a sírt, viszik vállukon háztól a halottat a Szent Mihály lován, ezüstös csipketerítő a koporsón, zúg a lélekharang, sajnálom, hogy lányok nem ministrálhatnak, örömezt hordoznám a keresztet a menet előtt, ezüstös fátyolszalaggal. Mama fametszetes, csontház, csatos imakönyvének szentséges illata van, *ezzel temesetek majd el, Jancsi öcsémtől kaptam, amikor kiment Kanadába, nem láttam többet, de egyszer már hazajött Jancsi bácsi, mondom, s csak sokára merem elkérni tőle az imakönyvet, adja nekem, temessük inkább a másikkal, jól van, legyen a tied, meg, ha akarja, majd a gyerekedé.*

Szeretek temetésre járni, mindenszentekkor, halottak napján a temetőben gyertyákat gyújtani, szeretek templomba, misére járni, szeretem a füstlőgő tömjén illatát, a latin liturgiát, a szent énekeket, a májusi litániák kántálását, az orgona zúgását, a templomkövek, padok hűvösét, az oltár szentségét,

a feltámadási körmenetet, úrnapi ridikülből szórni a pünkösdi rózsa szirmait szép ruhában, szeretem a hegyi kápolna kisasszony napi búcsúját, a régi templom romjait, az útszéli málló barokk keresztet – szeretem és megremegek, mert ilyenkor nagyon érzem az erősebb lét közelét.

•

A pénz kevés, de szerintem nem is kell több, mindenünk megvan, jobban élünk, mint mások a faluban. Az a jó, amit apu csinál, kolbász, hurka, prezbors, szalonna, sonka, anyu tyúkhúslevese, cérnametéltje, mácsikja, túrós rétese, a mi tehenünk tejéből készült aludttej, tejföl, túró, vaj, amit esténként köpülünk. A kertben meg a háztájin minden megterem: sárgarépa, uborka, káposzta, tök, saláta, spenót, paprika, paradicsom, krumpli, bab, az állatoknak répa meg kukorica, széna a hegyen, búza a teleken, csak el kell vinni a malomba. Tyúkok is vannak, kacsák, meg malacok, galambok az istállóban. Meg fecskék az eresz alatt, órákon át bővölten bámulom a telhetetlen kis szájak etetését, söprűvel terelem a legyeket a fecskeszülő felé, aztán meg lesem röpülés-tanításukat, csicsérgés, noszogató, bátorítás, pár hónap, és mind ott gyülekeznek a villanyvezetéken. Szeretném, ha itt maradnának, de az is jó, amikor tavasszal visszajönnek, és a hír végigfut a falun: megjöttek R.-ékhez a gólyák, jönnek a fecskék!

Izgalmas hírek közt élünk. Megjöttek a cseszkó rokonok H.-hoz, hoztak ceruzákat, a koh-i-nort lehet faragni, nem törik a hegye, szagolgom, előkelően finom cseszkó illata van. K.-éknél kiscsikó született, hófehér csillaggal a homlokán, látnunk kell, K. bácsi állítgatja, terelgeti, vigyázza ügyetlenségét a friss ellés-szagú istállóban. Jönnek a birkák! Ritkán érzett büdös, fagyúszagú nyáj vonul át a falun, buta mekegessel, elől öreg kos kolompol, mögöttük hallgatag, kiismerhetetlen fekete pásztorok, nyakukban aznap született bárányka, Isten báránya, engedik, hogy simogassuk, dédelgessük, aztán a falu végéig kísérik-követjük argoszi vonulásukat.

•

Képeket látok ősember koromból, meg illatokat, szagokat őriz az emlékezetem. Minden képhez tartozik egyetlen, összetéveszthetetlen, fél évszázad múltán is azonosítható szag, illat, és minden szaghoz, illathoz megelevenedik egy kép a memóriából. Minden ház szaga más, minden ember szaga más. I. bácsi szegényes csikótűzhelyes háza avas-zsír szagú, S.-ék finom horgolt csipkés szobája ünnepszagú, konyhájuk madártej szagú. Az özvegy M. konyhája háborúszagú meg imakönyvszagú, a hofferos K.-éknél gépolaj- meg varrodaszag, a vénlány tanítónőnek és testvérének könyvszaga, tintaszaga, a kurblis telefonos postának meg a bicegő tisztviselőnek stempliszaga, telefonszaga, takarékbetétkönyv-szaga van. G.-éknél tele a ház fácán-, őz-, vaddisznótróféával, ők vadszagúak, a kocsmának jaffa-, császárkörte-, Hubertus-, fröccs- meg sörszaga van, a csarnoknak savanyú tejszaga. F. műhelyében a fűjtatóval föllízított kovácstűznek kénkövespokol-szaga, meg a gerendáról szemüket villogtató patkányok miatt patkányszaga. F.-éknek tömény pipaszag, a hóhajú, bricseszadrágban, bőrmellényben, fehér lovas jukkerrel kocsákat, asszonyokat látogató V. házában borzongató idegenségszag.

Padlásunknak poros padlásszaga, nyáron száradó búza-, télen füstöltkolbász-, sonka-, szalonnaszaga, a katonaládában Amerikába ment nagybátyám anatómiai könyveinek amerikai szaga, a gerendákra aggatott monogramos zsákoknak messzimama-szaga van. A kamrában nagyhombár, cipészszerszám- meg férfifodrászkészlet, ácsszerszámok, kádokban savanyított

FÖRNY EMIL, Veronika kendője,
 2014–18

káposzta, falra akasztott viharlámpa, borgyuztató kötél, cséphadaró, sarlók, kapák, hitvány kabátok, gumicsizmák, kosarak, zsomborok, moslékosvödrök, korpászsákok egyenként is erős szaga fölfoghatatlan szagorgiává áll össze. Aztán a kamra szagai időnként újabb szagokkal egészülnek ki. Az elképesztően büdös szaró kotlósokkal itt keltetjük a csibéket, kacsákat, itt tipegnek majd sipogva-pittyegve törékeny gyufaszál lábacskaikon, hidegben itt bontja föl anyu a csirkéket, itt tépi a kacsák tollát a nagydunyhához, télen a disznót itt dolgozzuk föl – de a hurkatöltés már az élet origójában, a konyhában lesz, addigra törlődik az elmémből, hogy hajnalban még nyüszítve menekültem az ölés visítása elől, örvendezünk, lakomázunk.

A konyhában élünk, minden fontos dolog a spolhert körül történik, a fásládában macska szunyókál, a platnin lábaskából kifutó tej égett illata keveredik sercegő szalagos fánkéval, nagy hidegben kabátkánk belsejét a spolhert oldalánál melengetjük. Vasárnap délután besötétítjük a konyhát, a falra akasztott lepedőn nézzük a diafilm-varázslatokat, két bors ökröcske, hófehérke, jános vitéz, toldi, szegény gazdagok, de előtte még az én kedvencem, a zöld szemű telepes rádióból az időjárás- és vízállásjelentés: az Ung Ungvárnál, a Sebes-Körös Csucsánál, a Száva Jasenovácnál... hajóvonták találkozása tilos.

A szobában az a legjobb, hogy ha kinyitom az ablakot, egyszerre árad be az első kert összes virágának az illata: muskátli, estike, árvácska, krizantém, rózsza, dália, törökszegfű, százszorszép, petúnia, tátika, orgona...

•

Milyen különös, régi szagokra, illatokra pontosan emlékszem ma is, viszont az új szagok, illatok átfolynak rajtam; az újak közül talán csak a benzingőz szaga ivódott belém úgy, ahogy a régiek. Konzerválódtak bennem a gyerekkori szagok, illatok, nem általában, hanem a maguk egyediségében. Például nem a vadkörte szagára emlékszem, hanem a csapási út melletti vadsövény fölé terebélyesedő, félig elszáradt öreg körtefáéra, ez egészen picit, de más illatot árasztott, mint a csordakút mellett álló. Nem általában a muskátli illatára, hanem konkrétan arra, amelyik a kamránk ablakában egy lukas kis vasfazékban virágzott. Mindez persze nem jelent egyebet, mint hogy az ember körülbelül négyezer szag megkülönböztetésére képes, születése után egy darabig az összes érzékszerve közül a legintenzívebben a szaglószerével fogja a környezetet, de ahogy nő bele a világba, a szaglószer visszafejlődik, a szaglászékelő képesség tompul – az én szaglászékelésem viszont valamiért tagoltabb és intenzívebb az emberek matematikai átlagánál. Valamilyen ok miatt a gyerekkori szag- és illat-tapasztalatom nemcsak nem gyengült vagy törlődött, hanem rögzülve megállt. A komfortérzetemet ma is alapvetően meghatározza a környezet szaga, illata, nem keresem, de ha ráismerek egy *ahhoz* közeli illatra, szagra, egy pillanatra otthon érzem magam a világban.

De talán mégis az lett volna a legjobb, ha soha nem hagyom el a falut, és akác-, diólevél- meg szénaillatba burkolózva élem az életemet. Nem, nem a falut bánom, hanem az öt-hat éves koromig tartó éneket – azután ért véget a szép álmom, dőlt romba a világom. Úgy éltem addig, mint az állatok, tárt szemmel szemléltem a Nyitottat, kifelé néztem, nem tudtam a halált, minden végtelen volt, és magától értetődően tökéletes. De már csak befelé látok, és bizonytalanul vagyok otthon a megfejtett világban.

A szövegben Emil Cioran- és R. M. Rilke-idézetek fordulnak elő.